

VIJESTI

SPORT

SHOWBIZ

ZDRAVLJE & LJPOTA

ŽIVOT & LJUDI

MAGAZIN

ZAGREB

GNK DINAMO

Zagreb, Trg bana Josipa Jelačića s plinskom rasvjetom u 19. stoljeću

Zagreb

ZAGREB S POŽUTJELIH NASLOVNICA: Vrijeme kad se živjelo između Plinare i "Munjare"

28. kolovoza 2025. branimir fagač, povijest zagreba, stari zagreb, zagreb, zagreb kroz povijest, zagreb s požutjelih naslovnica

Gradsko poglavarstvo nije odustajalo od plinske rasvjete ni kada je Nikola Tesla, na sjednici gradskoga poglavarstva, gradonačelniku Amrušu dao nekoliko savjeta o elektrifikaciji Zagreba.

Piše: Branimir Fagač

Iako glavni grad, kulturno i političko središte Hrvata i sjedište Zemaljske vlade, Zagreb je sedamdesetih godina 19. stoljeća sa svojih 18.000 stanovnika još uvijek pružao sliku malog, tihog i patrijarhalnog beamtersko-vojničkog i školskog grada, kome su mnoge tehničke tekovine inog vremena bile poznate samo iz novina.

"Idila" uz petrolejke

Otvoreni gorski potoci tekli su nesputano gradom, odnoseći gradsku nečist, a za velikih kiša i poplava, podivljali, rušili bi domove i davili stoku, pa i ljude. Voda za piće dobivala se iz cisterni, zdenaca i nekoliko živih vrela, dok su za rasvjetu grada i domova služile dobre, stare i prokušane petrolejke, žmirkave i dimne, koje bi vjetar gasio kad god mu se prohtjelo.

Takva je 'idila' potrajala sve do prvog fićuka 'željeznog konja' – željeznice, koja je prvog listopada 1862. godine povezala Zagreb s velikim svijetom. Toga je dana stavljena u promet nova pruga Južnih željeznica, zapravo odvojak od Zidanog Mosta u Sloveniji preko Zagreba do Siska, a time je nastupilo i novo razdoblje u daljnjoj izgradnji, uređenju i procvatu grada.

Godinu dana kasnije (1863.) sagrađena je plinara; 1865. dobiva Zagreb željezničku vezu s Karlovcem; 1870. s Peštom; 1873. s Rijekom; 1878. dobiva vodovod; 1885. zagorsku željeznicu i vezu s Varaždinom; 1887. prvi telefon; 1891. tramvaj s konjskom vučom, a 1893. godine započinje sustavna izgradnja gradske kanalizacije. Izgrađuju se škole, novo, moderno kazalište i ine javne zgrade; drevni se grad pomlađuje, diže i širi.

Industrija je, doduše, u povojima, ali se ona stupnjevito izgrađuje i razvija, potaknuta ne samo potrebama već i pogodnostima koje joj je pružala pomalo troma i neučinkovita gradska općina.

m, u velikom se svijetu već uvelike počela provoditi elektrifikacija. Godine 1880. podigao je Pariz

Iz njihovog kuta

Iz njihovog kuta

POLITIKA: Milivoj Pašiček – Država koja ne štiti vlastite simbole, teško može graditi nove

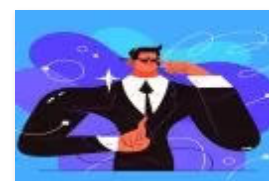
18. studenoga 2025.

Silna ljutnja, bijes, ali i mnogo pitanja na koja znam i odgovore. Tko će odgovarati za sustavnu dugogodišnju državnu nebrigu

POLITIKA: Branko Vukšić – Ljudi koji proizvode crnilo ne nose crno, već siva odijela i kravate

4. studenoga 2025.

POLITIKA: Milivoj Špika – Kako objasniti glupom da je glup?

26. listopada 2025.

DRUŠTVO: Branko Vukšić – Domovina se ne voli mržnjom, a biti domoljub znači biti čovjek

25. kolovoza 2025.

Anketa

Što mislite tko će postati novi nogometni prvak Hrvatske?

- Dinamo
- Hajduk
- Osijek
- Rijeka
- Nitko od predloženih

prvu elektranu na svijetu, 1881. izgradio ju je i New York, 1882. London, 1883. godine Berlin, a za njim i drugi veliki svjetski gradovi. 'Drevni' je grad, mora se priznati, pomalo šepao u tom pogledu.

Glasaj

Rezultati

Električna centrala ('Munjara') puštena je u pogon 5. studenog 1907. godine u 18.30 sati.

Munje iz 'Munjare'

Iako će, nakon desetljeća odbijanja uvođenja javne električne rasvjete od strane zagrebačke gradske vlasti, definitivni zaključak o izgradnji električne centrale biti stvoren tek 7. listopada 1906. godine, a sama centrala proradila je godinu dana kasnije. Gradski su oci, dakle, napokon popustili i 5. studenog 1907. godine se slaba i nepouzdana javna plinska rasvjeta, koju Zagreb ima od 1863. godine, počinje zamjenjivati električnom.

Toga dana u 18.30 sati jedna za drugom palile su se električne svjetiljke na potezu od Frankopanske ulice preko Ilice i Trga bana Jelačića pa sve do Praške ulice i Zrinjevca. Građani su bili oduševljeni ovom novotarijom, a tadašnje novine pisale su da je Zagreb dobio uistinu velegradski izgled.

Električnu energiju osiguravala je prva zagrebačka električna centrala, nazivana i 'Munjara', koja je bila smještena na kraju Vodovodne ulice, tj. na mjestu današnje termoelektrane i toplane EL-TO Zagreb.

Isprva je snaga zagrebačke 'Munjare' bila 0,8 MW. Ured Gradske električne centrale bio je smješten na uglu Gundulićeve i današnje Masarykove ulice, a zapošljavao je 22 namještenika. Do 1909. godine registrirano je 1129 potrošača, pri čemu su bile instalirane 334 ulične svjetiljke. Najveći potrošač električne energije bio je Gradski vodovod, a od 1910. godine i tramvaj.

Sexy svijet

Sexy svijet

FOTO: ZNA UZBURKATI MAŠTU – Lidija Bačić pokazala golo kupanje

📅 23. rujna 2025.

Lidija Bačić, jedna od najpoznatijih domaćih glazbenica, ponovno je izazvala veliku pažnju na društvenim mrežama – ovoga puta objavom iz

FOTO: STRADALA NAKON SEKS SKANDALA – Evo što sada radi nogometna sutkinja

📅 16. rujna 2025.

FOTO: "NAJ" ODBOJKAŠICA – Seksi Kayla Simmons ponovno u centru pažnje

📅 29. kolovoza 2025.

VIDEO: SEKSI PLES – Shakira je mamila uzdahe u jednom klubu, a onda stala

📅 16. rujna 2024.

Nikola Tesla o električnoj razsvjeti u Zagrebu.

Cuveni elektrotehnički strukovnjak, naš zemljak Nikola Tesla, koji je na poziv gradskog načelnika dra. Amruša došao u Zagreb, da savjetom svojim podupre gradsko poglavarstvo u predmetu uvođenja električne razsvjete razlagao je jučer do podne u prisustvu gradskog načelnika i podnačelnika, gradskih većnika Mallina i Hudovskoga i gradskog mjernika Lenucia svoje nazore o načelnim pitanjima toga poduzeća. Gosp. Tesla, čovjek od po prilici 35 godina, visok, tanak kao jela rodnog kraja, crnih kosah i očijuh, koji na svome širokom čelu nosi pečat genija, držao je dulji exposé, iz kojeg crpimo sljedeće važnije podatke.

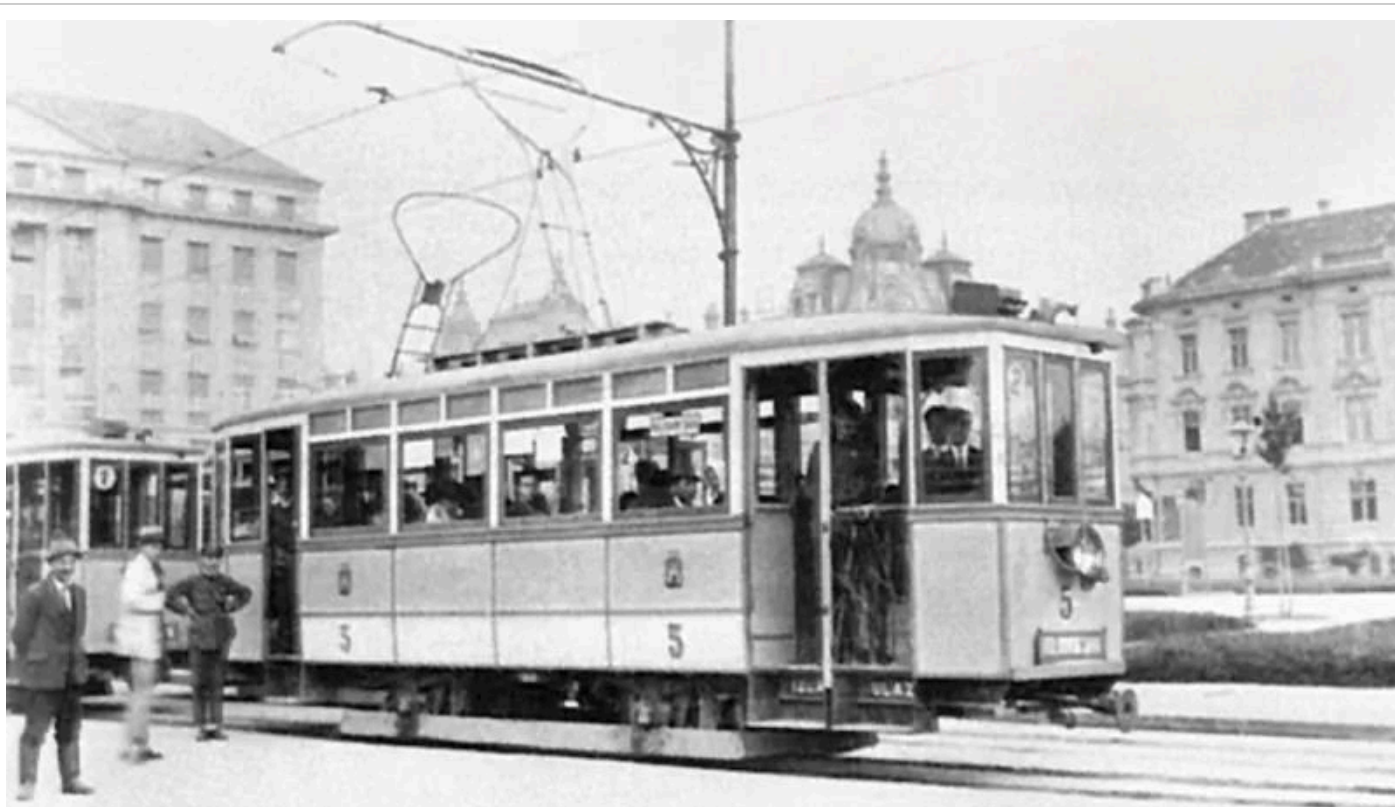
Bez svake dvojbe i bez svakih od ma kuda nastalih prigovorah mora gradska občina urediti električnu centralu u vlastitoj režiji, i to ponajviše s toga razloga, jer je dan danas pitanje električne razsvjete već izašlo iz eksperimentalnog štadija, te već sa pozitivnim podacima i stvarima radi. Stara društva, koja su ustrajala ovakove štacije u dobi, kad je cijela stvar još bila u razvitku, danas imaju dohodak od 6, 7 do 8%, a kako nebi onda poduzeće napredovalo, koje već sa stalnim izkušanim faktorima računati može, gdje po današnjem stanju stvari eventualne preinake se samo sitnosti ticati mogu, ali nikako više prin-

Članak iz 'Narodnih novina' o Teslinom posjetu Zagrebu

Tesla u Gradskom poglavarstvu

Ipak, prije ovog, za grad Zagreb i njegove građane vrlog povijesnog događaja, već je punih trideset godina ranije zasjala prva električna sijalica u Zagrebu – točno tri godine prije izgradnje prve elektrane na svijetu. Bilo je to 20. siječnja 1877. godine, prilikom Sokolskog plesa u Hrvatskom glazbenom zavodu u Gundulićevoj ulici, kad je zagrebački profesor Ivo Stožir, a koji je u to vrijeme naveliko eksperimentirao s električnom energijom, postavio jednu električnu svjetiljku na križanju Ilice i Gundulićeve ulice.

Vijest o senzacionalnoj novotariji odjeknula je poput bombe. Novine su danima izvještavale o 'pravoj industrijskoj revoluciji u gradu Zagrebu'. No, ipak, to oduševljenje medija i građana nije djelila troma i bezidejna gradska vlast s velikim pomanjkanjem bilo kakve vizije budućnosti – rasvjeta i nadalje, po njihovom konačnom nalogu imala ostati plinska'.

Od 2010. i gradski je tramvaj trošio naveliko struju.

Gradsko poglavarstvo nije popustilo ni 1892. godine, kada je slavni Nikola Tesla, prigodom posjeta sjednici gradskoga poglavarstva, gradonačelniku Milanu Amrušu dao nekoliko savjeta o elektrifikaciji Zagreba. Predlagao je da bi se za pogon hidrocentrale mogla iskoristiti voda Plitvičkih jezera, a da bi gradska općina trebala urediti električnu centralu u vlastitoj režiji. Na kraju svog izlaganja, Tesla je izrekao slavnu rečenicu koja je kasnije uklesana na spomen ploču u čast ovog događaja: „Smatram svojom dužnošću da kao rođeni sin svoje zemlje pomognem gradu Zagrebu u svakom pogledu i savjetom i činom.“

Opširni članak o Teslinom predavanju objavljen je u 'Narodnim novinama' 25. svibnja 1892. godine pod naslovom „Nikola Tesla o električnoj rasvjeti u Zagrebu“.

Struja iz lokomobila

Prijedlog velikog vizionara gradska je vlast, naravno, odbila, a razlog su navodno bili veliki troškovi. Je li Gradsko poglavarstvo zaista bilo toliko zabrinuto za građane grada Zagreba, je li bilo tromo, bezidejno, škrto ili samo bez ikakve vizije budućnosti? I da i ne. Odgovor je, zapravo, bio vrlo jednostavan – vlast je, baš kao uvijek i svuda bila potkupljiva i podmitljiva!

Gradsko je poglavarstvo, dakle, imalo ugovor s plinarom koja je, pak, imala koncesiju na javnu plinsku rasvjetu i tu su se okretali jako veliki novci. Jedine su žrtve, naravno, bili Zagrepčani koji su još više od desetljeća trebali čekati na uvođenje javne električne rasvjete.

No, spomenuta prva javna demonstracija električne rasvjete u Zagrebu prilikom Sokolskog plesa u Hrvatskom glazbenom zavodu poslužila je građanstvu kao reklamni uzorak koji je trebao pokazati sve njene prednosti.

Javna rasvjeta u Ilici oko 1930-tih.j

Tako je 1883. godine gradska streljana na Tuškancu uvela električno svjetlo za svoje potrebe, a 1886. godine poveo se za njom i zagrebački Paromlin.

Nakon dugih i temeljitih dogovaranja i pregovaranja, 1887. godine osnovano je 'Društvo za električnu rasvjetu i elektrifikaciju privatnih kuća', a Gospodarska izložba u Zagrebu 1891. godine, kako piše tadašnji tisak, 'rasvjetljena je također elektrikom'.

Bila je to prva veća prigodna električna iluminacija, sa trideset dosta jakih električnih svjetiljaka, a dobivala je struju iz generatora tjeranog lokomobilom.

**Serijal je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti.*

Facebook Notice for EU! You need to login to view and post FB Comments!

Moglo bi Vas zanimati:

RUŠENJE NEBODERA VJESNIKA:
Ministar Branko Bačić o tome tko će
ga, kada i kako rušiti

VIDEO: MATE RIMAC NAJAVLJUJE -
Robotaksiji na ulicama Zagreba - evo
kada

ŠTO ĆE BITI NOVO U VAŠEM KVARTU:
Građani odabrali najbolje kvartovske
projekte

TOMAŠEVIĆ: Ponosni smo da su
tramvaji koji voze zagrebačkim
ulicama proizvedeni u Zagrebu

← **SVE JE VIŠE TAKSI PRIJEVARA:** Hoće li se ograničiti cijene i uvesti posebne registarske
tablice?!

PREDSJEDNIK MILANOVIĆ: Vjerujem da Hrvatsku voli svatko tko živi u njoj →